

них злочинів, проведення з ними індивідуальної профілактичної роботи, у тому числі з залученням людей, які користуються довірою, авторитетом, мають позитивний на них вплив;

– виявлення осіб, які можуть бути причетні до незаконного виготовлення, збуту й використання легкозаймистих сумішей, вибухових речовин і вибухових пристроїв, спонукання їх до відмови від учинення протиправних дій;

– налагодження чіткої координованості дій між правоохоронними структурами, уповноваженими здійснювати попередження умисного знищення майна шляхом підпалу або вибуху;

– штучне створення умов, що виключають можливість учинення злочинних дій (наприклад, адміністративне затримання, вилучення легкозаймистих сумішей, вибухових речовин тощо).

Викладені причини й умови умисного знищення майна шляхом підпалу або вибуху як втім і напрями його попередження не є вичерпаними, а в деяких випадках є дискусійними. Сподіваємося на їх обговорення між учасниками міжнародної науково-практичної конференції.

Чернишов Г. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права*

ПЕРЕДУМОВИ ТІНІЗАЦІЇ БУДІВЕЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Говорячи про процеси тінізації у тій чи іншій сфері економіки, перш за все, необхідно проаналізувати об'єктивні чинники, які зумовлюють негативні тенденції її розвитку.

На сьогодні ситуація на легальному будівельному та житловому ринках характеризується рядом проблем, зокрема:

1) різке зниження темпів будівництва з часу отримання Україною незалежності;

2) соціальна напруга та незадовільне забезпечення населення житлом;

3) незадовільне вирішення питання оновлення застарілого житлового фонду (кожен третій будинок потребує капітальної реконструкції) тощо.

На фоні цих проблем спостерігаються процеси тінізації та криміналізації відносин у будівельній сфері.

Проаналізувавши дані Державного комітету статистики України, зазначимо, що будівництво житла після здобуття Україною незалежності значно скоротилося. Так, кількість збудованих квартир різко зменшилась з 279 тисяч квартир у 1990 році до 118 тисяч у 1995 році. Далі темпи будівництва впали ще більше: до 63 тисяч у 2000 році, 62 тисяч у 2003 році. Відносне збільшення будівництва житлової нерухомості розпочалось лише з 2005 року: до 76 тисяч збудованих квартир у 2005 році, 82 тис. – у

2006, 95 та 94 тисяч – у 2007 та 2008 роках відповідно. Але через кризу у 2009 році темпи будівництва знову зменшилися: в 2009 році до 66 тисяч, а у 2010 – до 77 тисяч квартир на рік. В 2011 та 2012 роках було збудовано 83 та 91 тисяч квартир відповідно.

Для переконливості порівнюємо ці дані у контексті доволі різкого падіння показників отриманого житла особами, які «стоять у черзі» на його отримання, на противагу доволі повільному скороченню кількості таких осіб. Так, згідно с офіційними статистичними даними кількість сімей та однаків, які перебували квартирному обліку на кінець звітного року скоротилася з 2638000 у 1990 році до 2411000 у 1995 році, а у 2011 році до 1084000. А кількість сімей та однаків, які одержали житло протягом року, з кожним роком все меншас: 235000 у 1990 році, 82000 у 1995 році, 7000 у 2011 році (Дані Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.ukrstat.gov.ua/>).

Окрім цього в Україні доволі гострою та нагальною є проблема оновлення застарілого житлового фонду, в тому числі шляхом реконструкції застарілих об'єктів. Адаже проживання в таких домах та квартирах не тільки викликає чисельні незручності (необхідність постійного ремонту тощо), але й може загрожувати здоров'ю й навіть життю її мешканців та інших осіб.

Згідно з офіційними статистичними даними (на 01.01.2004 р.) кожен третій будинок потребує капітального ремонту. В аварійних та вкрай застарілих будинках мешкає більш, ніж 300 тисяч мешканців, які вже зараз потребують відселення з наданням необхідного житла.

Невідкладного відновлюючого ремонту потребують близько 60 % (43 млн.кв.м), а 0,8 – 1,2 % (до 7,8 млн. кв. м) невідкладного відселення, вкрай застарілі та аварійні будівлі складають від 0,4 до 0,8 %, або більш ніж 4 млн. кв. м. Виникає глобальна проблема масового відселення з будинків сотень тисяч сімей. Для цього, навіть по нині існуючих соціальних нормах, потрібно буде побудувати в 1,5 раз більше нових жилих площ, а це близько 300 млн. кв. м (Неурядова програма масового оновлення та збереження житлового фонду України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.politics.in.ua/index.php?go=News&in=view&id=10945>).

Як бачимо, проблема забезпечення населення житлом вирішується повільними темпами, тобто «квартирне питання» для багатьох сімей залишається невирішеним.

Висока ринкова вартість житла й фактична неможливість його придбати за власні кошти для більшості громадян України ще більше загострює соціальну напругу навколо цієї проблеми. Цікаву та наглядну інформацію щодо цін на житло та перспектив його придбання надало інтернет-видання «Кореспондент» з посиланням на ФИНАНСЫ bigmir.net. Як підрахувало видання, киянам потрібно 110 років, щоб купити елітне житло і майже 15 – щоб накопичити на звичайну двокімнатну квар-

тиру, і це – відкладаючи практично всю зарплату (за умови, що середня зарплата дорівнює 4800 грн. на місяць) (Цифры: Сколькo лет украинцу нужно копить на квартиру // [Электронный ресурс]. – Режим доступа – <http://korrespondent.net/business/realestate/1339316-cifry-skolko-let-ukraincu-nuzhno-kopit-na-kvartiru>).

Слід констатувати, що помітною є тенденція збільшення фінансування будівництва житла шляхом залучення коштів фізичних осіб. Так, житлове будівництво протягом 2006-2010 рр. здійснювалось переважно за рахунок залучення коштів громадян (64,3 %).

Без сумніву, перераховані вище обставини, що існують в секторі легального будівництва, детермінують та зумовлюють процеси його тінізації та криміналізації.

Тінізація будівельної сфери полягає, перш за все, у:

1) порушеннях під час ведення будівельної діяльності:

– самовільне будівництво;

– порушення державних норм, стандартів будівельної діяльності

тощо;

2) порушеннях вимог податкового законодавства під час проведення будівельної діяльності;

3) порушеннях трудового законодавства (як правило, осіб, зайнятих у будівництві);

4) фінансових порушеннях:

– осіб, котрі виступають інвесторами будівництва;

– осіб, котрі здійснюють кредитування будівельної діяльності

тощо.

Як вказує Борін Б. В., правопорушення в будівництві відбуваються на всіх стадіях технологічного циклу – виділення органами влади земельних ділянок під забудову, залучення підрядчиків, кредитів та інвесторів, процес будівельно-монтажних робіт, процедура прийому збудованого об'єкту (здачі в експлуатацію), реалізація квартир на первинному ринку, перепродаж квартир через ріелторські фірми або «чорних» маклерів на вторинному ринку (Борин Б. В. Характеристика криміногенної обстановки в строительній сфері // Российский следователь. – 2007. – № 11. – с. 17).

Окремої уваги заслуговує небезпечне явище фінансового шахрайства в будівельному бізнесі. Попова І.М. звертає увагу на існуванні тенденції збільшення випадків вчинення таких шахрайств: у 2000-2003 рр. – 58 випадків; 2006-2010 рр. – 286 випадків (Попова І.М. Розслідування шахрайств, пов'язаних із залученням коштів громадян на будівництво житла: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / І.М. Попова ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2011. – с. 1). Збитки від таких діянь, які завдаються перш за все приватним інвесторам, сягають сотні мільйонів гривень.

Отже, в будівельній сфері України, яка без перебільшень є вкрай важливою для національної економіки, існує ряд актуальних проблем. Чи не головною серед таких проблем є процеси тінізації та криміналізації галузі.